

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022:
Lausunto sivistysvaliokunnalle talousarvioesityksestä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaa koskien

Yleiset huomiot

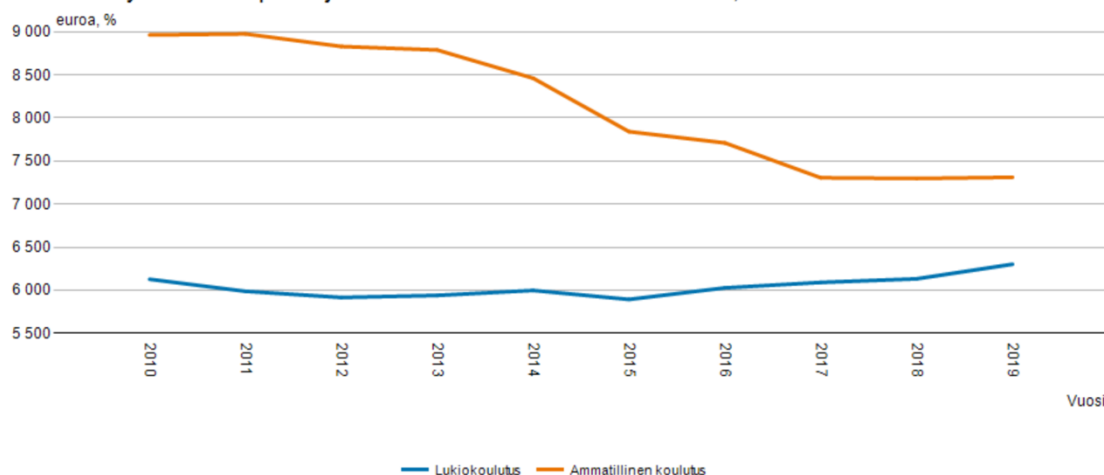
Hallituksella on lukuisia kunnianhimoisia tavoitteita koulutuksen ja tutkimuksen suhteen. Tällaisten osaamista ja innovaatiokykyä lisäävien tavoitteiden ylläpitäminen on suomalaisen yhteiskunnan elinehto myös tulevaisuudessa. Budjetista kuitenkin uupuu konkretia: kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää priorisointeja ja keskittymistä ns. ”isoihin asioihin”. Nostan alla esille kolme ongelmakohtaa, joista jokaisen ratkaiseminen olisi ensiarvoisen tärkeää koulutus- ja tki-tavoitteiden saavuttamiseksi. Jokaisen ratkaiseminen on yhteiskunnalle kuitenkin kallis investointi ja edellyttäisi menojen uudelleenpriorisointia.

Ammatillinen koulutus

Kun oppivelvollisuuden pidentämiseen on jo tehty iso yhteiskunnallinen satsaus, lisäinvestoinnit toisen asteen koulutukseen ovat erityisen perusteltuja. Tästä syystä investoinnit ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen ovat koulutusjärjestelmän toimivuuden näkökulmasta erityisen tervetulleita.

Ne eivät kuitenkaan riitä paikkaamaan toisen asteen koulutuksen suurinta ongelmaa, joka näkyy alla olevassa kuviossa: yksittäiseen ammattikoulututkintoon tehdyt investoinnit ovat pienentyneet noin 2/5 kymmenessä vuodessa (lähde: Tilastokeskus, [Koulutuksen käyttömenot opiskelijaa kohden koulutussektorin mukaan, 2000-2019](#)). On selvää, ettei näin dramaattisella leikkauksella ole mahdollista ylläpitää vastaavia oppimistavoitteita kuin aiemmin. Jo pelkästään koronan aiheuttamien oppimisvajeiden paikkaamiseksi (erityisesti

Koulutuksen käyttömenot opiskelijaa kohden muuttujina Käyttökohde ja Vuosi. Koulutuksen reaaliset käyttömenot opiskelijaa kohden koulutussektorin mukaan, euroa.

ammattikoulutuksessa välttämättömän kontaktiopetuksen puute) tarvittaisiin volyymiltaan merkittäviä lisäsatsauksia ammattikoulusektorille.

Korkeakouluopetus

Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn keskeinen heikkous on kilpailijamaihin verrattuna matala ja työmarkkinoille siirtymässä olevine ikäluokkien laskeva koulutustaso. Toimet korkeakoulujen sisäänoton laajentamiseksi ovat tervetulleita. Niistä huolimatta korkeakoulutustavoite (50% korkeakoulutusaste ikäluokissa) on korkeakoulujärjestelmän laajuus huomioiden erittäin kunnianhimoinen.

Korkeakoulutuksen volyymin kasvattaminen edellyttää merkittäviä lisäinvestointeja korkeakoulujen sisäänoton laajentamiseksi hakupainealoilla. Käytännössä tämä edellyttäisi lisäinvestointeja korkeakoulujen opetustehtäviin. Tällaiset jäävät budjetin perusteella nyt tekemättä.

On lisäksi syytä huomauttaa, että korkeakoulutustavoitteen saavuttaminen ei vielä merkittävällä tavalla paranna Suomen koulutuksellista kilpailukykyä, vaan pikemminkin varmistaa sen säilymisen nykyisellä tasolla, sillä useimmissa kilpailijamaissa koulutustaso nousee samaan aikaan entisestään.

Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Budjetissa toistetaan kansallisen TKI-tiekartan tavoite, että 2030 mennessä näiden menojen osuus olisi 4 % bkt:sta. Jo aiemmin on todettu, että bkt-tavoite on haamuraja, jonka saavuttamiseksi sekä yksityiset että julkiset TKI-satsaukset pitäisi saada tasolle, jolla ne eivät ole koskaan ennen olleet. Julkisen rahoituksen osalta tämä edellyttäisi, että rahoituksen osuus noin kaksinkertaistettaisiin nykyisestä tasostaan. Nyt suunta on kuitenkin väärä: TKI-investoinnit laskevat, eivät kasva.

Vaikuttaa siltä, että TKI-rahoituksen painopistettä siirretään nyt pois valtion tutkimuslaitoksista korkeakouluihin, joiden on helpompi tehdä yritysysteistyötä ja tätä kautta nopeuttaa yksityissektorin TKI-panostuksia. Tällaisesta ajattelusta budjetista löytyy kyllä signaaleja, mutta kun rahoituksen kokonaispotti muuttuu väärään suuntaan, ei haluttua vaikuttavuutta saada aikaiseksi.

TKI-osassa mainitaan myös satsaukset kansainvälisten osaajien houkutteluun. Myös näiden suunnitelmien osalta konkreettiset toimenpiteet olisivat välttämättömiä. Osaajien työmarkkinat ovat kansainvälisesti erittäin kilpaillut. Näiden osalta edellytettäisiin tukea niin puolisoitten työllistymiseen kuin lasten vieraskieliseen koulutukseenkin. Edes verohelpotuksia maahanmuuttajaosaajien houkuttelemiseksi ei mielestäni kannattaisi jättää keinoarsenaalin ulkopuolelle.